

Nous relats per a la cultura popular

Published by [Oriol Cendra Planas](#) [1] on 10/10/2016 - 15:17 | Last modification: 11/10/2016 - 11:54

DEBAT 16

Aquest article ha estat publicat originàriament a la revista digital «[Tornaveu. Associacionisme i cultura](#) [2].» Es reproduïx amb lleus modificacions.

Primer. "No és el poble el que fa una pràctica, si no la pràctica la que fa al poble" Aquests dies s'ha presentat "Joc, espai i xarxa", una iniciativa d'[Això és com tot](#) [3]. El projecte estudia el joc de pilota valenciana a la Ribera Alta i una de les conclusions a què arriba és que als vilatans no els interessa tant l'activitat esportiva que s'hi realitza, sinó el propi joc, les xarxes socials i les «comunitats d'afectes» que el mantenen viu i els espais que els obrin a «allò altre» que comparteixen i que els és comú.

Segon. Dels Tonis a l'Ecomuseu del Blat. Recerca i activació del patrimoni rural a Osona: el 1982 els **Tonis de Taradell** decidiren revitalitzar la festa de Sant Antoni i, una vegada consolidada, el 1995 van dibuixar un pla estratègic per conceptualitzar una idea que depassava els seu àmbit d'actuació. Així, el 2000 l'entitat gestava la idea d'un [Ecomuseu del Blat](#) [4] que partia de l'estudi i conservació in situ del patrimoni rural amb l'objectiu de donar elements per interpretar l'evolució del paisatge rural, les activitats agràries i la forma de vida de la pagesia, aportant perspectives de futur a les activitats agropecuàries mitjançant accions de custòdia dels paisatges agrícoles. L'associació dels **Tonis de Taradell** ha cercat complicitats en el món municipal i universitari (La Universitat de Vic) però ha mantingut en tot moment la direcció del projecte de creació d'una xarxa de patrimoni rural que vetlla per les col·leccions d'objectes, els edificis i els espais relacionats amb l'agricultura, la ramaderia i la vida a pagès, per estudiar-los i activar-los; i esdevenir, també, un element d'atracció del turisme cultural de proximitat tot posant en valor el patrimoni agrari de la comarca.

Tercer. Demolir el Liceu, és la proposta que formula **Jaron Rowan** al tercer capítol d'un assaig molt recomanable ([Cultura libre de Estado](#) [5]). **Rowan** argumenta que el teatre de la Rambla barcelonina és un dispositiu dissenyat per produir un accés desigual a la cultura. Els materials amb què està construït, l'opulència decorativa o l'accessibilitat no són inocus: la història de la institució es materialitza en les seves estructures i en els hàbits que produeix i condiona, en la manera com vesteixen les persones que atenen els espectadors o en la copa de cava que se serveix a l'entreacte. Una cultura democràtica i popular hauria de plantejar-se demolir aquest equipament per transformar-lo i intervenir no només en la programació sinó també en la seva estructura material o en els models de contractació, en el seu sistema de privilegis o en la disposició espacial.

Quart i cinquè. Cultura popular, sostenibilitat i economia local: l'[Escola Folk del Pirineu](#) [6] i del [Museu de la Pauma](#) [4] són dos exemples –remarcant que n'hi ha molts més em sembla sobrer- de propostes culturals de valor afegit. **Folk a l'escola**, una iniciativa de l'**Escola Folk del Pirineu**, ha arribat el 2016 a la 10a edició. L'Escola porta la música tradicional a més de 400 alumnes del Berguedà, la Cerdanya, l'Alt Urgell, el Pallars Sobirà i l'Alta Ribagorça. El valor de l'activitat, més enllà de la creació d'una petita indústria de la qual viuen un nombre important d'ensenyants especialitzats en la música i dansa tradicionals, rau en la creació de xarxes de convivència en petits nuclis rurals amb alts índex de despoblament. El **Museu de la Pauma** de Mas de Barberans, inaugurat el 2010, activa un patrimoni etnològic, l'artesanania de la pauma i la cistelleria, per tal de fer-lo productiu al segle XXI. Activitats de recerca, programes pedagògics de transmissió de l'ofici, creació de nous productes

conjugant la tradició amb disseny i modernitat, demostracions i fires artesanals (el 2016 han arribat a la 14a edició de la Fira de les fibres Vegetals) converteixen el museu en un centre de desenvolupament rural que participa i contribueix a diversificar el desenvolupament econòmic del poble i del territori amb nous filons d'ocupació, tot aprofitant de manera sostenible les tradicions culturals i l'entorn geogràfic.

Sisè. La festa i la celebració compartida són ocasions propícies per a l'activació del capital social entès com a fruit actiu de la cooperació organitzada entre membres de la comunitat que estableixen relacions a partir de la interiorització de valors (confiança, reciprocitat, solidaritat) i a través del teixit social, de les normes formals i informals i de les entitats i institucions. Trobaríem molts exemples desplegats arreu. Ho exemplificaré amb dues referències que posen en valor el vessant comunitari del món del foc, més enllà de la pròpia festa i de la seva complexitat específica que deriva de la normativa d'usos civils de la pirotècnia i de la implementació de normatives de seguretat.

- Els vestits del [Ball de Diables de Vilanova i la Geltrú](#) [7]: el 2016 l'entitat ha renovat el vestuari, malmès per l'ús. I cada vegada que la colla decideix canviar els vestits l'encarregat de dissenyar-los i pintar-los és sempre un artista de la ciutat: Enric Cristòfol Ricart (el 1946), Armand Cardona Torrandell (1980), Joaquim Budesca (1995), Pep Duran (2006) i Òscar Estruga i Andreu (2016). La decisió de l'entitat contribueix a generar un nou patrimoni material i ho fa des de la creativitat, la contemporaneïtat i la proximitat.
- Una entrada al blog de la [Patum infantil](#) [8] de maig de 2015 serveix per il·lustrar que l'associació no és només una "escola de formació de petits patumaires" que promou l'accés democràtic i obert de tots els menors de Berga a celebrar la Patum sinó que és també una escola de ciutadania que promou els valors cívics i socials. Així, a l'entrada s'hi llegia: "Avui a les 17.30 serem tots a les Germanetes (una residència de gent gran) per fer-hi dos salts complerts de Patum amb un parell o tres de Plens i tirabols per fer feliç als que més s'ho mereixen, els nostres avis. Ells ens han donat aquesta festa. És de rebut fer aquest petit gest!"

Setè. Una proposta de debat. Els exemples anteriors són mostra d'una cultura popular vinculada a valors socials, culturals i de proximitat i em serveixen per plantejar que considero necessari un debat sobre què és (i què no és) cultura popular. **Pier Paolo Passolini** apuntava als anys '60 emergia una cultura popular assimilada als objectes de consum cultural destinats a les masses amb l'objectiu de destruir la cultura de les classes populars i produir una contrarrevolució conservadora; el feixisme no va aconseguir l'esfondrament d'aquella cultura que, paradoxalment, s'esdevingué uns anys més tard, amb l'adveniment de la massificació del consum.

Hi ha molts models de cultura. I moltes «cultures populars». La reflexió no és neutra. Hi ha també una cultura popular que ha esdevingut obedient a les lògiques de cooperació amb el poder que s'articulen mitjançant la suplència cívica, la cohesió i integració social i d'altres conceptualitzacions inherents als discursos institucionals. Hi ha una altra cultura, anomenada també popular, que alimenta el (fals) debat entre contemporanitat i tradició. També hi ha qui entén la cultura popular com un «espectacle» de consum i en prioritza la promoció a través d'agents (empreses de representació) que intermedien entre el «producte» i els seus actors. Hi ha qui entén la cultura popular com un «aparador» identitari. Hi ha una cultura popular «patrimonialitzada» a través de polítiques d'apropiació que intervenen decisivament en la decisió d'allò que és (i que no és) patrimoni i en controlen l'accés i els recursos. I hi ha una cultura popular entesa com a bé comú, com a procés en constant transformació que reflecteix les dinàmiques socials, el resultat del qual no ha de ser necessàriament una obra o un producte mercantil. Etcètera.

Construïm un nou país? Sí. **Amb quina cultura?** Bastir una reflexió sobre què és cultura i com fem cultura, avui, a Catalunya ens hauria de fer replantejar nous marc jurídic per a aquelles activitats culturals i associatives que són serveis d'interès general no econòmic; ens hauria d'impel·lir a desenvolupar la cultura en el marc de l'economia social i el municipalisme; i ens hauria de portar a explorar espais de decisió a una ciutadania activa culturalment.

Entre d'altres qüestions.

Tags: innovació cultural

Tags: desenvolupament territorial

Tags: governança cultural

Tags: sectors culturals i creatius

- [9]



Source URL: <https://interaccio.diba.cat/en/blogs/2016/nous-relats-cultura-popular>

Links:

[1] <https://interaccio.diba.cat/en/members/cendrapo>

[2] <http://www.tornaveu.cat/autor/oriol-cendra>

[3] <http://aixoescomtot.com>

[4] http://www.ecomuseudelblat.cat/?page_id=8

[5] <https://www.traficantes.net/libros/cultura-libre-de-estado>

[6] <http://www.tradicionarius.cat/ca/x-folk-a-l%E2%80%99escola.-curs-2016---2017/p/14>

[7] <http://www.balldediablsvng.cat/>

[8] <http://www.patuminfantil.cat/blog>

[9] <https://interaccio.diba.cat/node/6720>